

Аналітична записка

з питань порівняльного законодавства щодо розміщення ритуальних служб та забезпечення конфіденційності інформації про померлу особу*

Анотація. В аналітичній записці здійснено порівняльний аналіз й узагальнення законодавства України та іноземних держав на предмет удосконалення сфери поховання, в межах поставлених у зверненні питань:

- обмеження місць для розміщення ритуальних служб (надавачів ритуальних послуг) на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів тощо;
- забезпечення конфіденційності інформації про померлу особу, її близьких осіб; відповідальність працівників медичних установ, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень за розголошення інформації про померлих, їх близьких осіб, зокрема із корисливих мотивів (отримання незаконного прибутку від надавачів ритуальних послуг за передавання контактної інформації про померлих).

У дослідженні було проаналізовано законодавство України, Англії, Данії, Італії, Польщі, Словаччини, Словенії, Угорщини, Франції, Чехії та інших держав.

Порівняльний аналіз законодавства європейських держав засвідчив, що прямої заборони розміщувати надавачів ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів майже немає. Разом із тим, у законодавстві окремих держав встановлюються деякі вимоги та (або) обмеження, які так чи інакше стосуються місця знаходження надавачів ритуальних послуг.

У більшості європейських держав законодавство про ритуальні послуги передбачає конфіденційність інформації про померлу особу, та водночас містить лише загальний принцип або бланкетну норму. Порядок забезпечення конфіденційності такої інформації регулюється іншими актами, що закріплюють право на особисте життя, персональні дані, доступ до інформації.

I. Вступна частина

Законом України «Про поховання і похоронну справу»¹ ритуальні послуги визначено як послуги, пов'язані з організацією поховання й облаштуванням місця поховання.

Щодо правового статусу ритуальних служб в Україні зазначимо, що наказом Державного комітету з питань житлово-комунального господарства «Про затвердження нормативно-правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання і похоронну справу»² від 19.11.2003 р. № 193 затверджено типові положення про ритуальну службу в Україні.

Відповідно до вказаного Положення ритуальна служба – це спеціалізоване комунальне підприємство, яке створюється органом місцевого самоврядування в

¹ Про поховання і похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 р. № 1102-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-15#Text>

² Про затвердження нормативно-правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу»: наказ Державного комітету з питань житлово-комунального господарства від 19.11.2003 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1110-04#Text>

порядку, установленому Законом. Ритуальна служба здійснює організацію поховання померлих і надання ритуальних послуг відповідно до статей 9, 10, 12 Закону України «Про поховання та похоронну справу».

Ритуальна служба відповідно до покладених на неї завдань зобов'язана: укладати договори-замовлення на організацію та проведення поховання (далі – договір-замовлення); організувати поховання померлих згідно з договорами-замовленнями; створювати рівні умови для поховання померлого незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак; розширювати номенклатуру ритуальних послуг для громадян з різними фінансовими можливостями; забезпечувати конфіденційність інформації про померлого; організувати виконання роботи з благоустрою місць поховань відповідно до кошторису; забезпечувати функціонування місць поховань відповідно до порядку, визначеного відповідним виконавчим органом сільської, селищної, міської ради, згідно зі статтею 23 Закону України «Про поховання та похоронну справу»; реєструвати поховання та перепоховання померлих у Книзі реєстрації поховань та перепоховань та ін.

Предметом звернення є аналіз та узагальнення законодавства іноземних держав (пріоритет – законодавство держав-членів Європейського Союзу) в аспекті:

- обмеження місць для розміщення ритуальних служб (надавачів ритуальних послуг) на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів тощо;
- забезпечення конфіденційності інформації про померлу особу, її близьких осіб; відповідальність працівників медичних установ, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень за розголошення інформації про померлих, їх близьких осіб, у тому числі з корисливих мотивів (отримання незаконного прибутку від надавачів ритуальних послуг за передачу контактної інформації про померлих).

II. Основна частина

Щодо питання про обмеження місць для розміщення ритуальних служб (надавачів ритуальних послуг) на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів тощо

У законодавстві України відсутні прямі обмеження щодо розміщення надавачів ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів. Водночас необхідно враховувати встановлення спеціального правового режиму об'єктів державної і комунальної власності та положень Закону України «Про оренду державного та комунального майна»³.

Крім того, необхідно звернути увагу на положення Закону України «Про освіту»⁴ в частині вимог цільового використання майна (зокрема нерухомого) закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти. Відповідно до

³ Про оренду державного та комунального майна: Закону України від 03.10.2019 р. № 157-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>

⁴ Про освіту: Закону України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

частини четвертої статті 80 зазначеного Закону об'єкти та майно державних і комунальних закладів освіти не підлягають приватизації чи використанню для провадження видів діяльності, не передбачених спеціальними законами, крім надання в оренду з метою надання послуг, які не можуть надавати безпосередньо заклади освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, з урахуванням визначення уповноваженим органом управління можливості користування державним або комунальним нерухомим майном відповідно до законодавства.

Таким чином, розміщення надавачів ритуальних послуг на території навчальних закладів не узгоджується з вимогами Закону, і в цьому разі можна вести мову про обмеження (заборону) розміщення надавачів ритуальних послуг на території навчальних закладів.

Порівняльний аналіз законодавства європейських держав засвідчив, що пряма заборона щодо розміщення надавачів ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів майже не зустрічається. Водночас у законодавстві окремих держав встановлюються деякі вимоги та (або) обмеження, які так чи інакше стосуються місця знаходження надавачів ритуальних послуг.

У багатьох державах правове регулювання відносин із надання ритуальних послуг встановлюється як на законодавчому рівні, так і на рівні органів місцевого самоврядування, які в межах своєї компетенції можуть унормувати спеціальні вимоги до порядку надання ритуальних послуг. Наприклад, більшість територіальних громад Іспанії мають власні акти, які регламентують порядок надання ритуальних послуг на відповідній території⁵.

У деяких державах регулювання відносин із надання ритуальних послуг – встановлення відповідних вимог та обмежень у цій сфері здійснюється не тільки нормативно-правовими актами центральних та (або) місцевих органів влади, але й шляхом саморегулювання. Наприклад, у Великій Британії понад вісімдесят відсотків надавачів ритуальних послуг є членами однієї із професійних організацій, таких як Національна асоціація похоронних служб (National Association of Funeral Directors – NAFD⁶) або Товариство об'єднаних і незалежних похоронних служб (National Society of Allied and Independent Funeral Directors – SAIF⁷). Такі професійні організації затверджують власні кодекси поведінки чи правила надання ритуальних послуг, які є обов'язковими для їх членів⁸.

В окремих державах в інтересах захисту прав споживачів встановлено обмеження щодо рекламування ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я. Наприклад:

⁵ Funerals market investigation International comparisons. Competition and Markets. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5e32d378e5274a08e4a7daa7/international_comparisons__reformatted_.pdf

⁶ National Association of Funeral Directors. URL: <https://www.nafd.org.uk>

⁷ National Society of Allied and Independent Funeral Directors. URL: <https://saif.org.uk>

⁸ Наприклад: Funeral Director Code and Indicative Behaviours. Independent Funeral Standards Organisation. URL: <https://ifso.org.uk/wp-content/uploads/2022/02/IFSO-Code-20.01.22.pdf>

- Закон Словаччини про ритуальні послуги встановлює заборону розміщення певним чином пропозицій, реклами та публікацію інформації про ритуальні послуги в закладах охорони здоров'я чи закладах надання соціальних послуг. Суб'єкт, що надає соціальні чи медичні послуги, зобов'язаний гарантувати, що в їхньому закладі не пропонуються, не рекламуються ритуальні послуги та не поширюється інформація про такі послуги⁹;

- у Чехії заборонена будь-яка реклама ритуальних послуг. Зокрема, забороняється реклама у приміщеннях закладів охорони здоров'я та соціальних установ. Реклама ритуальних послуг не може розсилатися поштою, електронною поштою чи іншим способом адресної кореспонденції. Також забороняється використовувати будь-яку форму реклами надання ритуальних послуг у зв'язку зі сповіщенням про смерть¹⁰;

- в Угорщині пряма заборона реклами ритуальних послуг у закладах охорони здоров'я була скасована в 2008 році, але діяльність ритуальних підприємств у закладах охорони здоров'я відтепер заборонена¹¹;

- у Польщі лікарні та будь-які інші заклади охорони здоров'я, відповідно до Закону про заклади охорони здоров'я не можуть надавати ритуальні послуги¹².

Крім того, у європейських державах значна увага приділяється питанню недопущення зловживання монопольним становищем та захисту конкуренції на ринку надання ритуальних послуг, що опосередковано також може ставити певні умови щодо розташування надавачів ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я¹³.

Щодо питання про забезпечення конфіденційності інформації про померлу особу, її близьких осіб, відповідальність працівників медичних установ, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень за розголошення інформації про померлих, їх близьких осіб, зокрема з корисливих мотивів (отримання незаконного прибутку від надавачів ритуальних послуг за передавання контактної інформації про померлих).

У Законі України «Про поховання і похоронну справу» конфіденційність інформації про померлого визначено як один із основних принципів діяльності в галузі поховання (стаття 4). У статті 7 зазначеного Закону встановлюються гарантії конфіденційності інформації про померлого: «Держава гарантує конфіденційність

⁹ ECPD № 1613. Legislation of burial and cemetery services. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>

¹⁰ Zákon České republiky o regulaci reklamy. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-40> (дата звернення: 07.11.2022); Zákon České republiky o pohřbnictví. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=256%2F2001>

¹¹ Response to Request № 1613 regarding Legislation of Burial and Cemetery Services. Hungary - National Assembly. Information Service for MPs, Library of the Hungarian Parliament. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>

¹² ECPD № 1613. Legislation of burial and cemetery services. Reply. POLAND – SEJM. Bureau of Research. The Chancellery of the Sejm. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>

¹³ Для прикладу див. рішення Суду ЄС: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 27 February 2003. Adolf Truley GmbH v Bestattung Wien GmbH. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62000CJ0373>; Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 4 May 1988. Corinne Bodson v SA Pompes funèbres des régions libérées. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61987CJ0030&qid=1667521096765>

інформації про померлого. Надання такої інформації здійснюється відповідно до Закону України «Про інформацію».

Згідно зі статтею 32 Конституції України¹⁴ ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20.01.2012 р. встановлено:

- інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною;

- збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя.

Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини¹⁵.

Відповідно до Закону України «Про інформацію»¹⁶ інформацією про фізичну особу (персональні дані) є відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована (частина перша статті 11). Згідно з частиною другою статті 11 зазначеного Закону не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Отже, в Законі України «Про інформацію» до конфіденційної віднесено інформацію про фізичну особу. Але не про факт та дату смерті фізичної особи, оскільки смерть фізичної особи належить до актів цивільного стану та підлягає обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів

¹⁴ Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁵ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20.01.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>

¹⁶ Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 р. № 2657-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

цивільного стану громадян. Перелік даних про особу, які визнаються як конфіденційна інформація, не є вичерпним.

Конфіденційна інформація є інформацією з обмеженим доступом (частина перша статті 21 Закону України «Про інформацію»). Одночасно частина четверта статті 21 цього Закону закріплює перелік відомостей, що не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом. У частині першій статті 7 та частинах першій і другій статті 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації»¹⁷ зазначено випадки, коли інформація не може бути віднесена до конфіденційної.

Також відповідно до частини першої статті 29 Закону України «Про інформацію» інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення. Предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо (частина друга статті 21 Закон України «Про інформацію»). Цей перелік інформації, що вважається предметом суспільного інтересу, не є вичерпним.

Згідно зі статтями 2 та 5 Закону України «Про захист персональних даних»¹⁸ об'єктами захисту є персональні дані, які визначені як відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Загальні вимоги до обробки персональних даних визначено статтею 6 Закону. Зокрема, обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством. Людина як учасник цивільних відносин, відповідно до статті 24 Цивільного кодексу України¹⁹, вважається фізичною особою. Цивільна правоздатність фізичної особи, тобто здатність мати цивільні права й обов'язки, виникає в момент її народження та припиняється в момент її смерті (стаття 25 Цивільного кодексу України). Зважаючи на поняття персональних даних, що визначено згаданим вище Законом, та положення Цивільного кодексу України, інформація про померлу особу не є її персональними даними в розумінні Закону України «Про захист персональних даних». Питання про обробку персональних даних після смерті суб'єкта персональних даних Законом України «Про захист персональних даних» не врегульовано.

¹⁷ Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

¹⁸ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

¹⁹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

У той же час, відповідно до частин першої та другої статті 301 Цивільного кодексу України: кожна фізична особа має право на особисте життя та його таємницю; фізична особа сама визначає своє особисте життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб; фізична особа має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя. Відповідно поширення інформації про померлу особу може порушувати право на особисте життя родичів такої особи та його таємницю.

Згідно зі статтею 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

Отже, в контексті відповіді на поставлене у зверненні запитання, необхідно розмежовувати наступні випадки: відбулось поширення інформації про померлу особу чи також (або тільки) про її родичів; чи належать відомості, що були поширені, до конфіденційної інформації, і, якщо так, то чи не належать такі відомості до інформації, доступ до якої не може бути обмежено відповідно до законів та міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Так, щодо поширення відомостей про померлу особу зазначимо таке. Відповідно до чинного законодавства в момент смерті фізичної особи припиняється користування померлої особи певними правами щодо використання відомостей про останню:

- право на відповідь, а також на спростування недостовірної інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам та іншим заінтересованим особам (частина друга статті 277 Цивільного кодексу України);

- у разі смерті фізичної особи члени її сім'ї або інші фізичні особи, уповноважені ними, мають право бути присутніми при дослідженні причин її смерті та ознайомитись із висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження цих висновків до суду (частина четверта статті 285 Цивільного кодексу України);

- використання імені фізичної особи в літературних та інших творах, крім творів документального характеру, як персонажа (дійової особи) допускається лише за її згодою, а після її смерті – за згодою її дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів та сестер (частина друга статті 296 Цивільного кодексу України);

- у разі смерті фізичних осіб, визначених частинами другою і третьою статті 303 Цивільного кодексу України, особисті папери можуть бути використані, зокрема шляхом опублікування, лише за згодою їхніх дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів та сестер (частина четверта статті 303 Цивільного кодексу України);

- у разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата використання кореспонденції, зокрема шляхом її опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 Цивільного кодексу України (частина третя статті 306 Цивільного кодексу України);

- фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті – за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 Цивільного кодексу України (частина перша статті 308 Цивільного кодексу України).

Водночас поширення відомостей про померлу особу може становити порушення права на особисте життя родичів такої особи та його таємницю.

Поширення відомостей про родичів померлої особи окрім порушення права на їх особисте життя та його таємницю також може становити порушення законодавства про захист їх персональних даних і тягнути за собою відповідальність, встановлену законом.

За порушення законодавства про захист персональних даних, а також за порушення недоторканності особистого життя передбачена:

- цивільна відповідальність – за порушення особистого немайнового права фізичної особи, внаслідок якого їй завдано майнової та (або) моральної шкоди (стаття 280 Цивільного кодексу України);

- адміністративна відповідальність – за недодержання встановленого законодавством про захист персональних даних порядку захисту персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них або порушення прав суб'єкта персональних даних (стаття 188³⁹ Кодексу України про адміністративні правопорушення²⁰);

- кримінальна відповідальність – за незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації (стаття 182 Кримінального кодексу України²¹);

- дисциплінарна відповідальність – на працівників медичних установ, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень за порушення обов'язку не допускати розголошення в будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов'язків.

Отже, в Україні, як і в більшості європейських держав, законодавство про ритуальні послуги передбачає конфіденційність інформації про померлу особу, однак при цьому містить лише загальний принцип або бланкетну норму. Натомість порядок забезпечення конфіденційності такої інформації міститься в інших актах, що закріплюють право на особисте життя, персональні дані, доступ до інформації. Аналіз законодавства європейських держав щодо захисту персональних даних слід

²⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

²¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

розпочати із Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загального регламенту про захист даних)²², що містить норми щодо захисту фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних. У пункті 27 преамбули цього Регламенту чітко зазначено, що він не застосовується до персональних даних померлих осіб. Держави-члени ЄС можуть встановлювати норми щодо обробки персональних даних померлих осіб.

Декілька держав-членів ЄС, зокрема Болгарія, Чехія, Данія, Естонія, Франція, Італія, Латвія, Литва, Португалія, Словаччина, Словенія та Іспанія поширили дію законодавства про захист персональних даних на інформацію про померлих осіб у тій чи іншій формі, тоді як кілька держав-членів ЄС виключають такий захист (наприклад, Кіпр, Ірландія, Швеція)²³.

Наведемо деякі з них для прикладу. Законодавство про захист персональних даних Італії встановлює, що права суб'єкта персональних даних після його смерті може здійснювати будь-яка заінтересована особа або особа, яку суб'єкт персональних даних призначив за життя²⁴.

Французьке законодавство про захист персональних даних передбачає, що права суб'єкта персональних даних припиняються після його смерті, однак ці права можуть отримати тимчасовий захист за умов, вказаних у законі. Так, будь-який суб'єкт персональних даних може скласти інструкції щодо зберігання, видалення та передачі персональних даних після його смерті. За відсутності таких інструкцій спадкоємці померлого суб'єкта персональних даних можуть користуватися його правами, якщо це необхідно для прийняття спадщини, або з метою заперечення подальшої обробки персональних даних померлої особи²⁵. У Данії законодавство про захист персональних даних поширює свою дію на дані померлої особи протягом 10 років після її смерті²⁶. У Словенії, натомість, встановлюються виключні випадки, коли власник чи розпорядник персональних даних може надавати дані про померлу особу²⁷.

²² Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

²³ Damian McCallig, 'Data Protection and the Deceased in the EU', Paper presented at the CPDP, Brussels, January 24 2004.

²⁴ Personal Data Protection Code, Containing provisions to adapt the national legislation to Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC. URL: <https://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/9740796>

²⁵ Act № 78-17 of January 6, 1978 on Information Technology, Data Files and Civil Liberties. URL: https://www.dataguidance.com/sites/default/files/france_data_protection_act.pdf

²⁶ Act on supplementary provisions to the regulation on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (the Data Protection Act). Act № 502 of 23 May 2018. URL: <https://www.datatilsynet.dk/media/7753/danish-data-protection-act.pdf>

²⁷ Personal Data Protection Act of The Republic of Slovenia. URL: <https://www.ip-rs.si/en/legislation/personal-data-protection-act>

III. Висновки

1. Щодо першого питання стосовно обмеження місць для розміщення ритуальних служб (надавачів ритуальних послуг) на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів тощо

Прямої заборони на розміщення надавачів ритуальних послуг на території закладів охорони здоров'я, навчальних закладів майже не зустрічається в законодавстві європейських держав. Разом з тим, у багатьох державах правове регулювання відносин з надання ритуальних послуг встановлюється не тільки на законодавчому рівні, але й на рівні органів місцевого самоврядування, що в межах своєї компетенції можуть встановлювати спеціальні вимоги до порядку надання ритуальних послуг. Водночас законодавство окремих держав встановлює певні вимоги та / або обмеження, що спрямовані на захист прав споживачів або захист конкуренції і так чи інакше стосуються місця знаходження надавачів ритуальних послуг.

2. Щодо другого питання стосовно забезпечення конфіденційності інформації про померлу особу, її близьких осіб, відповідальності працівників медичних установ, правоохоронних органів та інших суб'єктів владних повноважень за розголошення інформації про померлих, їх близьких осіб, у тому числі з корисливих мотивів (отримання незаконного прибутку від надавачів ритуальних послуг за передачу контактної інформації про померлих)

У більшості європейських держав законодавство щодо ритуальних послуг передбачає конфіденційність інформації про померлу особу, однак при цьому містить лише загальний принцип або бланкетну норму. Натомість порядок забезпечення конфіденційності такої інформації визначається іншими актами, що закріплюють право на особисте життя, персональні дані, доступ до інформації.

Необхідно розмежовувати такі випадки: поширення інформації про померлу особу, що може становити порушення права на особисте життя родичів такої особи та його таємницю; поширення інформації про родичів померлої особи, що може становити як порушення права на їх особисте життя, так і порушення права на їх персональні дані, що своєю чергою буде тягнути за собою різні механізми захисту. Такі держави, як Болгарія, Чехія, Данія, Естонія, Франція, Італія, Латвія, Литва, Португалія, Словаччина, Словенія та Іспанія поширили дію законодавства про захист персональних даних на інформацію про померлих осіб.

Список використаних джерел:

1. Act on supplementary provisions to the regulation on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (the Data Protection Act). Act № 502 of 23 May 2018. URL: <https://www.datatilsynet.dk/media/7753/danish-data-protection-act>
2. Act № 78-17 of January 6, 1978 on Information Technology, Data Files and Civil Liberties. URL: https://www.dataguidance.com/sites/default/files/france_data_protection_act.pdf
3. Damian McCallig, Data Protection and the Deceased in the EU, Paper presented at the CPDP, Brussels, January 24 2004.
4. ECPRD № 1613. Legislation of burial and cemetery services. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>
5. ECPRD № 1613. Legislation of burial and cemetery services. Reply. POLAND – SEJM. Bureau of Research. The Chancellery of the Sejm. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>
6. Funeral Director Code and Indicative Behaviours. Independent Funeral Standards Organisation. URL: <https://ifso.org.uk/wp-content/uploads/2022/02/IFSO-Code-20.01.22.pdf>
7. Funerals market investigation International comparisons. Competition and Markets. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5e32d378e5274a08e4a7daa7/international_comparisons__reformatted_.pdf
8. National Association of Funeral Directors. URL: <https://www.nafd.org.uk>
9. National Society of Allied and Independent Funeral Directors. URL: <https://saif.org.uk>
10. Personal Data Protection Act of the Republic of Slovenia. URL: <https://www.ip-rs.si/en/legislation/personal-data-protection-act>
11. Personal Data Protection Code, Containing provisions to adapt the national legislation to Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC. URL: <https://www.garantepivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/9740796>
12. Response to Request № 1613 regarding Legislation of Burial and Cemetery Services. Hungary - National Assembly. Information Service for MPs, Library of the Hungarian Parliament. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/116172>
13. Zákon České republiky o pohřbnictví. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=256%2F2001>

14. Zákon České republiky o regulaci reklamy. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-40>

15. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

16. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

18. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

19. Про затвердження нормативно-правових актів щодо реалізації Закону України «Про поховання та похоронну справу»: наказ Державного комітету з питань житлово-комунального господарства від 19.11.2003 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1110-04#Text>

20. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

21. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

22. Про оренду державного та комунального майна: Закону України від 03.10.2019 р. № 157-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>

23. Про освіту: Закону України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

24. Про поховання і похоронну справу: Закон України від 10.07.2003 р. № 1102-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-15#Text>

25. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

26. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20.01.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>

27. Рішення Суду ЄС: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 27 February 2003. Adolf Truley GmbH v Bestattung Wien GmbH. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62000CJ0373> (дата звернення: 07.11.2022); Judgment of the Court (Sixth Chamber) of 4 May 1988. Corinne Bodson v SA Pompes funèbres des régions libérées. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61987CJ0030&qid=1667521096765>

28. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

При написанні матеріалів було використано інформацію із бази ECPRD. Відповідні матеріали не призначені для використання у власних наукових дослідженнях.